

Discursul ambasadorului SUA
Michael Guest cu ocazia primirii titlului
de Doctor Honoris Causa al Universității
Babeș-Bolyai, Cluj

12 FEBRUARIE 2004

Introducere

Domnule Rector Marga, distinși membri ai facultății și studenți ai Universității Babeș-Bolyai, viitori lideri ai României!

În primul rînd, permiteți-mi să vă spun că sunt încîntat, dar în același timp primesc smerit această distincție onorifică ce mi-a fost acordată. Știu că Babeș-Bolyai este o universitate de excepție, care va rămîne mult timp un model de excelență pentru studenții transilvăneni și nu numai. Cu această distincție onorifică simt că am devenit colegul dumneavoastră și că, în același timp, am devenit un alt ambasador al bunăvoinei pentru această distinsă universitate.

Îmi face întotdeauna plăcere să mă întorc la Cluj-Napoca, desigur. Unii dintre dumneavoastră poate m-au întîlnit cu alte cîteva ocazii, în momentele în care exploram acest oraș minunat; am avut cîteva conversații interesante în cursul acestor vizite. Alții m-au întîlnit, poate, cînd am participat toamna trecută la deschiderea Festivalului de Muzică Americană. Cluj-Napoca are o istorie fascinantă, îmbogățită de recunoscuta diversitate etnică și religioasă. Știu că sunteți mîndri de această moștenire deosebită, pe care o văd ca o sursă de imensă putere, într-un moment în care România se pregătește să se alătore comunității euro-atlantice.

Mi s-a oferit prilejul să vă vorbesc astăzi despre aspectele politicii externe americane. Există multe subiecte de discuție, de la Irak la globalizare sau la relațiile trans-atlantice. Dar, într-un fel, simt nevoia de a purta discuția noastră în zone mult mai profunde, și anume, să vă explic cum experiența Americii de-a lungul

istoriei ne-a conturat modul în care noi privim relațiile cu alte națiuni, inclusiv cu România. Prin urmare, cu scuzele de rigoare celor dintre dumneavoastră care ar putea cunoaște mai multe despre istoria Americii decât mine, vă rog să îmi permiteți, în scurtul timp petrecut împreună, să deschid sufletul Americii în fața dumneavoastră.

Drepturile cetățenilor

Aceia dintre dumneavoastră care au citit Declarația de Independență a Americii își amintesc poate de proclamația „*toți oamenii se nasc egali și sunt dăruitori de creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile*”. După elaborarea acestor drepturi, acest apel la eliberarea de sub tiranie constituia o declarație revoluționară la acea vreme, o declarație care pune temelia Americii și a tuturor democrațiilor moderne. „*Pentru asigurarea acestor drepturi*”, se continuă, „*au fost constituite guverne care se întemeiază pe consimțământul celor care sunt guvernați*”.

Gândiți-vă la puterea conceptelor conținute în aceste cuvinte! Guvernul trebuie să servească poporul, nu invers. Oamenii din orice țară dau guvernelor puterea, cu scopul explicit de a le asigura drepturile – cu alte cuvinte, demnitatea sau drepturile statului nu trebuie să primeze în fața drepturilor oamenilor. Iar guvernele servesc cu consimțământul poporului – aceasta însemnând că orice guvern care ignoră voința poporului este sortit pieirii.

Aceste convingeri au fost dezvoltate în Constituția Americii, care începe cu niște cuvinte simple, dar celebre: „*Noi, poporul*”. Ele sunt elaborate, pe mai departe, în Carta Drepturilor – un document care rămîne, după cum cred eu, una dintre cele mai clare exprimări scrise vreodată despre importanța libertăților individuale și se regăsesc în scrierile pline de semnificație ale părinților fondatori ai Americii – Benjamin Franklin și James Madison, Thomas Jefferson și John Jay. Toate aceste scrieri au evidențiat mijloacele prin care promisiunile revoluției americane au putut fi asigurate – în legile care au dat înfietate drepturilor omului și în instituțiile desemnate să verifice puterea celor aleși de popor să îl slujească. În mod remarcabil, liderii care au conceput aceste documente nu s-au concentrat pe definirea privilegiilor sau prerogativelor lor personale, nici pe crearea unei elite cu avantaje interne. Mai degrabă, au încercat să își limiteze propria putere - imaginați-vă așa ceva! – și prin aceasta să asigure puterea, hotărîrea și dezvoltarea sănătoasă a tinerei democrații care sfida toate convențiile acelor vremuri.

Lupta Americii pentru definirea unei relații corecte între indivizi și stat ajută la explicarea multelor dimensiuni ale Americii de azi: fundamentul multor decizii luate de Curtea Supremă, dezbaterile orientate pe diverse probleme, care este o trăsătură atât de vie a procesului nostru politic; sau libertățile economice care conduc una dintre cele mai de succes economii pe care lumea le-a cunoscut vreodată. Dar această luptă este deopotrivă crucială pentru orice înțelegere reală

a politicii externe americane. Noi credem că există o legătură intrinsecă între securitatea și interesele naționale ale Americii, pe de o parte, și sfera extinsă în care valorile noastre democratice sunt împărtășite, pe de alta. Așa cum Secretarul de Stat Colin Powell a spus în decembrie anul trecut, când s-a adresat Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, „*Respectul pentru libertățile fundamentale este un factor esențial pentru pace, dreptate și bunăstare*”. Credem că guvernele cu adevărat democratice – acelea care răspund la nevoile și aspirațiile popoarelor lor, sunt fără îndoială mai stabile decât guvernele conduse de elite. Considerăm că guvernele democratice sunt cele mai bune ancoră ale stabilității și libertății în toate colțurile lumii. Și știm că democrațiile reale sunt cei mai buni parteneri ai Americii în extinderea granițelor libertății și dezvoltării economice – fie în Europa războiului rece sau în Irakul și Afganistanul de azi.

Supremația libertăților individuale

Supremația libertăților individuale este un element important al politicii americane în ce privește țări ca România sau cele din organisme ca OSCE. Credem că libertatea de expresie trebuie păstrată dacă vrem ca democrația din orice țară să rămână „*a poporului*” – și ca eforturile nejustificate de a limita această libertate să fie combătute. Prețuim la fel de mult libertatea presei – o libertate care, în unele țări, rămîne singurul mod cu adevărat eficient de a verifica puterea statului, și una care este esențială pentru transparență – și un guvern receptiv. Pentru că o presă liberă are scopul de a informa oamenii, credem că articolele de presă trebuie să se bazeze pe fapte, mai degrabă decât pe opinii, iar materialele de opinie și articolele plătite de oameni din afara redacțiilor pentru a fi publicate trebuie să fie însemnate ca atare. Mecanismele eficiente de trasare a politicilor proprii sunt, în această privință, importante pentru asigurarea încrederii cetățenilor în mass-media, așa cum o mass-media informată și eficientă este importantă pentru asigurarea încrederii în guvern.

Credem, de asemenea, că diferența de opinii constructive creează o societate mai sănătoasă și că o societate civilă puternică – bazată nu doar pe respectul teoretic al guvernului, ci și pe interacțiunea puternică și dominată de respect reciproc cu oficialii guvernamentali – este esențială pentru a te asigura că deciziile politice sunt corecte. Din toate aceste motive, sprijinim ferm libertățile de asociere și adunare. Partidele noastre politice încurajează exprimarea punctelor de vedere diferite, fără amenințarea excluderii. Într-adevăr, astfel de discuții și dezbateri deschise reprezintă o diferență importantă între societățile democratice și cele totalitare. În ultimul rînd, considerăm că fiecare cetățean este îndreptățit să aibă propriile convingeri religioase – indiferent că aceste convingeri sunt împărtășite sau nu de majoritate – și că nu ar trebui să existe obstacole în înregistrarea religiilor sau în exercitarea liberă a convingerilor religioase.

Egalitatea în fața legii

Toate aceste libertăți reprezintă inima democrației. La fel este și principiul fundamental potrivit căruia toți oamenii sunt egali – și că sunt egali în fața legii, indiferent de rasă, etnie, sex sau orice alt factor. Acest principiu, care se regăsește în Declarația de Independență a Americii, nu a fost întotdeauna respectat în țara mea. Într-adevăr, când documentul a fost scris nu era vorba de aceleași drepturi pentru femei și bărbați, nici de altcineva în afară de proprietari care să fi avut drept de vot. Copiii nu se bucurau de o protecție specială, ca în ziua de azi. Și, așa cum știm, istoria Americii pe parcursul a 200 de ani conține eșecuri tragice - rușinea sclaviei, dezonoarea segregăției rasiale și rușinea faptului că ființe umane erau persecutate – chiar omorâte – pentru că erau negri, sau hispanici, sau homosexuali, sau din cauza convingerilor lor religioase. Acestea nu sunt doar greșeli: în adevăratul sens al cuvântului, toate sunt adevărate tragedii. Prin ele, America a devenit mai tristă, dar mai înțeleaptă și, treptat, și-a întărit devotamentul pentru egalitate sub lege.

Nici unul dintre noi nu poartă personal vina pentru crimele comise de alții, desigur, nici pentru nereușitele generațiilor care ne-au precedat. Dar noi toți purtăm responsabilitatea de a ne asigura că astfel de tragedii nu se vor repeta - și, mai explicit, responsabilitatea de a ne asigura că nici o minoritate nu este marginalizată, persecutată, sau chiar să primească un statut mai prejos față de ceilalți cetățeni, doar pentru că are convingeri diferite de cele ale majorității. Acesta este un drept uman elementar. Ar trebui să ne unească pe noi toți, ca ființe umane.

Concentrarea politicii noastre externe pe egalitatea în fața legii este o prelungire a experiențelor noastre de acasă. Credem că moștenirile și experiențele prin care au trecut cetățenii noștri ne-au făcut mai puternici ca țară și că intoleranța poate duce la fisuri care, în cele din urmă, ne vor șubrezi națiunea. În această privință, America nu se deosebește de România, care s-a îmbogățit la rîndul său mult pe parcursul istoriei, prin experiențele diverselor credințe, naționalități și grupuri etnice care, împreună, sunt mai mult decât suma părților lor. Suntem convinși că, pentru o democrație puternică, națiunea nu se poate situa deasupra legilor care protejează drepturile individului, cu excepția cazurilor în care motive clare de securitate națională, care sunt dezbătute și aprobate de instanțe, cer acest lucru. Suntem, de asemenea, convinși că nici un oficial, la nici un nivel, nu ar trebui să se plece în fața a ceea ce James Madison a numit „*tirania majorității*”, prin supunerea drepturilor oricărui grup minoritar celor ale majorității. Responsabilitatea de a ne asigura că principiul potrivit căruia „*toți oamenii se nasc egali*” nu revine doar judecătorilor, ci tuturor oficialilor, aleși sau numiți, de la primărie pînă la președinție. Am încredere că liderii acestei țări și, da, ai acestui oraș, împărtășesc pe deplin acest punct de vedere.

Statul de drept

În cele din urmă, dăm o importanță considerabilă statului de drept, pentru că noi credem că este absolut crucial pentru păstrarea libertăților la care ne-am referit – și este crucial pentru păstrarea democrației în sine. Justiția care este subordonată politicii nu poate, de fapt, să fie considerată cu adevărat justă. Cetățenii cărora le este refuzată judecata – chiar dacă este vorba de o presupusă crimă și indiferent de dovezile existente - nu sunt, în fapt, egali potrivit legii, așa cum ar trebui să fie. Drepturile legale și garanțiile constituționale care nu sunt susținute în practică nu sunt mai mult decât niște foi de hîrtie. Iar liderii care consideră că sunt mai presus de lege, sau care își țin prietenii departe de atingerea legii sunt ei înșiși nedemocratici. Credem că acest principiu se aplică tuturor liderilor, indiferent de poziția politică sau situația familială sau importanța economică. Într-adevăr, aplicarea legii în ce îl privește pe Președintele Statelor Unite pe vremea scandalului Watergate, la începutul anilor '70, rămîne un moment care mi-a inspirat atît încredere în țara mea, cît și apreciere față de cît de important este cu adevărat statul de drept.

Credința americanilor că statul de drept trebuie să aibă întietate influențează, desigur, multe dintre idealurile noastre de politică externă. Criminalii internaționali și despoții trebuie făcuți responsabili pentru crimele lor – în cadrul sistemelor interne de judecată, acolo unde ele funcționează, sau potrivit unor aranjamente speciale, în caz contrar. În multe țări, furnizăm pregătire și alte tipuri de asistență cu scopul de a îmbunătăți profesionalismul și capacitățile poliției, procurorilor și judecătorilor care se află în centrul sistemului de justiție. Ajutăm la întocmirea proiectelor de lege de care este nevoie pentru a asigura drepturile cetățenilor și luăm atitudine cînd figuri politice par să se interfereze în sistemul de justiție. În această țară, pentru a avea siguranța că nimeni nu este mai presus de lege, am sprijinit crearea Parchetului Național Anticorupție și am lucrat la sporirea prerogativelor sale. În final, aici, ca oriunde altundeva, susținem drepturile de proprietate. A putea stăpîni o proprietate reprezintă un semn de stabilitate în orice democrație și economie. Prin urmare, restituirea proprietăților către proprietarii de drept este crucială. Într-adevăr, cei care dețin proprietăți particulare și acele biserici care și-au pierdut proprietățile sunt printre marile victime ale comunismului, în toate statele din această regiune. Drepturile lor legitime trebuie reinstaurate. Dacă drepturile proprietății particulare ale cetățenilor există prin lege, dar nu în practică, statul de drept nu este susținut, iar drepturile de proprietate nu există cu adevărat.

Forme de guvernămînt

Fiecare dintre aceste drepturi implică responsabilități, desigur. Unele dintre aceste responsabilități revin cetățenilor: angajarea în probleme care afectează sănătatea unei țări; informarea în privința subiectelor de interes și contribuția la

decizii care pot fi luate la nivelul lor, în concordanță cu principiile democratice. Într-o democrație funcțională, conceptele de serviciu public și voluntariat nu sunt doar înțelese – sunt învățate și exersate de la vârste fragede. Cu alte cuvinte, democrația implică mai mult decât mersul periodic la urne: este muncă serioasă și cere ca cetățenilor să le pese suficient de propriul lor viitor și de cel al comunităților în care trăiesc și al țării lor, să își suflece mânecele și să se implice în probleme care au importanță pentru ei.

Alte responsabilități revin guvernului: poate cel mai important lucru este că guvernele alese au în primul rând responsabilitatea de a se asigura că legile sunt construite și aplicate pentru a proteja drepturile oamenilor pe care îi reprezintă. Pentru a se asigura că aceste din urmă responsabilități sunt îndeplinite în concordanță cu intențiile democratice, părinții fondatori ai Americii au instituit limite importante, un control al puterilor exercitate de autoritățile statului asupra puterilor oricărei ramuri a guvernului. Acest control este crucial pentru garantarea libertății căreia americanii îi sunt atât de dedicați.

Există multe forme de democrație, desigur, și recunoaștem și acceptăm pe deplin că forma aleasă poate fi diferită de la țară la țară. Nu se poate, cu alte cuvinte, ca „o singură măsură să se potrivească oricărei democrații”. Dar în fiecare țară, un sistem de responsabilitate este necesar pentru garantarea democrației, oricare ar fi forma sa. Americanii cred că autoritățile locale pot cel mai bine să înțeleagă nevoile cetățenilor lor. Respectăm acest principiu al descentralizării autorității în eforturile noastre de a încuraja dezvoltarea democrației în alte părți. Credem, de asemenea, că autoritățile alese de popor sunt mult mai receptive la nevoile și valorile alegătorilor lor. Într-adevăr, mulți m-au asigurat că oamenii acestei țări nu i-ar fi ales niciodată pe unii indivizi care, în diferite momente dinainte de 1989, au fost puși în funcție pe listele de partid – indivizi care au fost asociați cu activități nedemocratice în timpul regimului trecut, sau ale căror angajamente față de normele democrației erau discutabile.

Concluzie

Îmi aduc aminte perfect, pe când eram un copil de 4 sau 5 ani, că bunicul meu s-a apropiat de mine în timp ce treceam prin fața unui magazin unde flutura mîndru steagul american. Mi-a spus: „*Băiete, oricînd vei vedea steagul american, să te oprești și să îl saluți și să spui o rugăciune de mulțumire. Într-o zi vei înțelege ce reprezintă acest steag pentru lumea întreagă*”. Bunicul meu a murit cu mult timp în urmă, dar încă mă gîndesc la el cînd văd steagul țării mele. Patru decenii mai tîrziu, am ajuns să înțeleg binecuvîntarea de a trăi în America și să apreciez mai puternic libertățile pe care le avem. Și știu că aceste libertăți datează din timpul fondării Americii și din valorile și principiile care i-au făcut pe cetățenii acestei țări să își realizeze visurile.

Dacă vi se pare că am pictat un tablou al perfecțiunii sistemului democratic american, vă asigur că nu aceasta a fost intenția mea. Au fost multe momente în istoria țării mele – pe unele le-am menționat – când atașamentul cetățenilor sau liderilor Americii față de democrația adevărată nu a fost unul ferm. Lăcomia și ambiția există în țara mea ca oriunde altundeva; fără îndoială că acestea vor pune la încercare democrația noastră pe viitor, așa cum au făcut-o și în trecut. Mai mult, democrația în orice țară este ceea ce numim noi „o muncă în desfășurare”. America continuă să dezbată, să perfecționeze și să se lupte pentru drepturile enunțate de părinții noștri fondatori pentru a dobândi ceea ce Constituția noastră numește „o uniune mai perfectă”.

Dar sper că acest lucru oferă o perspectivă asupra faptului că America ține atât de mult la reinstaurarea libertății și democrației în locuri ca Afganistan și Irak. Sper că explică puterea angajamentului nostru în timpul războiului rece când ne-am împotrivit tuturor lucrurilor reprezentate de comunism. Sper că vă ajută să înțelegeți de ce dăm atîta importanță faptului dacă democrația este înrădăcinată sau superficială sau dacă liderii înțeleg angajamentele pe care trebuie să le ia când reprezintă poporul unei societăți democratice.

Uneori, noi ca americani – inclusiv aceia dintre noi care reprezintă America în străinătate – vorbim direct despre limitările aduse democrației, pe care le depistăm în străinătate. Uneori ni se spune că ne depășim autoritatea diplomatică făcînd asta. Cei care și-au exprimat această părere, desigur, împrumută de fapt o veche replică din zilele autarhiei și dictaturii comuniste. Adevărul este că suveranitatea națională nu poate exclude respectul pentru drepturile și integritatea oricărei ființe umane. Nu mai este acceptabil să spui că diplomații și-au depășit limitele cînd vorbesc public de probleme asociate cu democrația, drepturile omului, proprietatea privată, statul de drept în țările în care sunt acreditați.

Mulți dintre dumneavoastră înțeleg asta, desigur. Dar pentru aceia dintre dumneavoastră care se întreabă de ce vorbesc despre corupție sau despre o presă liberă sau despre blocajele cazurilor de restituire care sunt plimbate de colo-acolo în procese de apel astfel încît să nu fie făcută dreptate acasă sau la curțile internaționale, sper ca aceasta ajută la limpezirea lucrurilor. Vedeți dumneavoastră, ca ambasador, îmi reprezint țara și valorile sale, așa fac și alți diplomați ai ambasadei noastre din București și ai biroului de informații de aici, din Cluj-Napoca. Știm că, pentru ca relația noastră bilaterală să se dezvolte și să se maturizeze, problemele legate de democrație trebuie să facă parte din dialogul nostru – mai ales avînd în vedere aspirațiile euro-atlantice ale României. România este prietenul și aliatul nostru și o democrație tînă, în dezvoltare. Pentru a o ajuta să facă față problemelor cu care se confruntă, trebuie să discutăm despre aceste probleme – nu pentru a emite judecăți, ci pentru a face drumul înainte mai

ușor. Este datoria noastră să spunem clar ce acțiuni vor ajuta relațiilor noastre bilaterale și care sunt cele ce le vor prejudicia.

În timpul petrecut de mine în România, ambasada noastră a lucrat ca echipă pentru a ajuta la ancorarea parteneriatului Americii cu această țară, avînd ca bază înțelegerea crescîndă din partea României a adevăratului înțeles al unor cuvinte ca „democrație” și „economie de piață”. Am făcut lucruri minunate împreună și sunt mîndru de ceea ce am realizat. Dar îmi cunosc țara și mai știu că tăria și amploarea parteneriatului nostru bilateral va depinde, în cele din urmă, de atașamentul României față de titlul de democrație pe care îl pretinde.

Am spus deseori că am încredere în viitorul României și în viitorul parteneriatului nostru și nu în mică măsură datorită tinerilor pe care i-am întîlnit în această țară. Adevărul este că pentru tinerii României – și aici mă refer la voi - sunt mai multe în joc decît pentru oricine altcineva în rapiditatea cu care are loc dezvoltarea democratică a României. Sper că recunoașteți că nu puteți lăsa ca viitorul României – adică viitorul vostru – să fie decis de alții. Cu alte cuvinte, puterea de a vă modela viitorul stă în mîinile voastre și cît de mult va putea crește pe mai departe parteneriatul dintre țările noastre va depinde mai puțin de ce ar face un ambasador sau o ambasadă, decît de faptul că vă veți implica sau nu să ajutați dezvoltarea democratică a acestei țări.

Acest vechi și frumos oraș Cluj-Napoca are o tradiție de excelență academică, o istorie de schimburi cu lumea și un respect față de diferitele credințe religioase, care este vizibil în turlele de piatră care delimitează grațios linia cerului. Adăpostește, de asemenea, o tînără generație care este pregătită să gîndească independent – pentru a provoca înțelepciunea convențională cu o viziune de construire a unui viitor mai luminos. Lecțiile istoriei care mă înconjoară în această sală și în acest oraș s-au dezvoltat timp de multe sute de ani; lecțiile Americii sunt mult mai tinere, dar nu mai puțin înrădăcinate. Folosiți-le pe toate pentru a crea viitorul pe care îl doriți și pe care orașul și țara voastră îl merită. În această misiune temerară aveți sprijinul meu deplin și parteneriatul poporului american.

Vă mulțumesc.

*

Michael GUEST (n.1958), a fost ambasador al Statelor Unite ale Americii în România, în perioada septembrie 2001-mai 2004.